

**PILIE TINĖS
VISUOMENĖS
INSTITUTAS**

**Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija**

2021 m. birželio 28 d.

PANDEMIJOS LAIKOTARPIU LIETUVOS PILIETINĖ VISUOMENĖ LABIAU SUSITELKĖ, TAČIAU PILIETINĖS ĮTAKOS JAUSMAS SUMENKO

Per pirmuosius COVID-19 pandemijos metus Lietuvos visuomenės pilietinė galia ūgtelėjo, rodo Pilietinės visuomenės instituto (PVI) atliktas 2020 m. Pilietinės galios indekso (PGI) tyrimas. 2020 m. indekso vidutinė reikšmė kilo iki 41,3 balo iš 100 galimų, taip aplenkdamas ir 2019 m. fiksuotą iki tol aukščiausią, 39,7 balų reikšmę.

Daugiausia tokį PGI ūgtelėjimą nulėmė 2020 m. smarkiai išaugęs gyventojų pilietinis aktyvumas. „Nors taikyti karantino ribojimai bei galima baimė užsikrėsti per pirmuosius pandemijos metus, tikėtina, neleido itin smarkiai išplisti didesnių susibūrimų reikalaujančioms veikloms, visgi pilietinės veiklos, tokios kaip aukojimas, dalyvavimas vietos bendruomenių veiklose, pasisakymai viešojoje erdvėje, medijose, kreipimasis į valstybės kontroliuojančias institucijas ir pan. sulaukė didesnio aktyvumo nei kada anksčiau per paskutinį dešimtmetį“, – tyrimo rezultatus komentuoja dr. Ieva Petronytė-Urbonavičienė, PVI direktorė ir Vilniaus universiteto (VU) Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto dėstytoja. „Apskritai svarbu pastebėti, kad per pernai metus gyventojų dalis, nedalyvaujanti jokiose tirtose pilietinėse veiklose, susitraukė nuo 36 proc. iki 22 proc. Tai – reikšmingas pokytis“, – teigia tyrėja.

2020 m. populiariausiomis pilietinėmis veiklomis, įtraukiančiomis daugiausia gyventojų, Lietuvoje išliko aukojimas labdarai ar parama (tai darė teigia 61 proc. apklaustųjų, net 22 proc. daugiau nei 2019 m.), dalyvavimas aplinkos tvarkymo talkose (40 proc., 8 proc. teigiamas pokytis per metus) bei dalyvavimas vietos bendruomenės veikloje (39 proc., 13 proc. daugiau nei 2019 m.). Tarp likusiųjų veiklų santykinai populiariausne išlieka peticijos pasirašymas internetu (23 proc.). 10-20 proc. visuomenės išitraukimo sulaukia veiklos, susijusios su įstatymo paisymo užtikrinimu, dalyvavimu viešosios erdvės diskusijose, moraliniais ar politiniais motyvais paremtu vartojimu, taip pat peticijos pasirašymas ne internete, išitraukimas į religinės bendruomenės vykdomą socialinę veiklą arba visuomeninę ar pilietinę kampaniją.

„Aktyvumo pokyčiai greičiausiai gali būti susiję su pernai vykusiais Seimo rinkimais, kurių metu piliečiai turėjo daugiau galimybių dalyvauti įvairiuose renginiuose bei akcijose, taip pat ir protestų Baltarusijoje palaikymo akcijomis. Tačiau didžioji dalis aktyvumo pokyčio greičiausiai yra susiję su COVID-19 pandemija. Krizinė situacija, viena vertus, mobilizavo visuomenę tiek palaikant žmones, kuriems yra reikalinga pagalba, bendruomenės ribose, tiek ir užsiimant labdara bei aukojant lėšas ar reikalingus daiktus pandemijos suvaldymui. Prie pakitusio aktyvumo galėjo prisidėti ir judėjimo ribojimai – turėdami daugiau laiko leisti namuose, gyventojai dažniau jungėsi į bendruomenines veiklas. Kita vertus, perėjimas prie nuotolinio mokymosi mokyklose padarė labai neigiamą išitraukimo poveikį mokiniams. Jų pilietinis aktyvumas stipriai sumažėjo ir tai sietina, visų pirma, su institucinio (vykstančio per mokyklas) išitraukimo mažėjimu“, – teigia dr. Mindaugas Degutis, PVI ekspertas ir VU Ekonomikos ir verslo administravimo fakulteto docentas.

Pandemija turėjo įtakos ir savanorystei (gyventojų dalyvavimui tokioje veikloje, už kurią negaunamas finansinis atlygis ir kuri yra naudinga bendruomenei, t. y. ne giminaičiui, kaimynui ar draugui). Pagal atlikto tyrimo duomenis, pandemijos ir jos metu paskelbtų dviejų karantinų metu savanoriavo 9 proc. Lietuvos gyventojų. Iš šių savanorių tik trečdalis savanoriavo reguliariai (bent kartą per savaitę ar bent kartą per mėnesį). Daugiausia respondentų savanoriavo retkarčiais, prisidedami prie tuo metu organizuojamų akcijų. „Tyrimo duomenys rodo, kad karantino metu itin mažai atsirado naujų savanorių, kurie iki pandemijos neturėjo savanorystės patirties, – komentuoja dr. Rūta Žiliukaitė, VU Filosofijos fakulteto docentė, – Dauguma 2020 m. savanoriavusių respondentų turėjo priešpandeminę savanoriavimo patirtį: daugiau nei pusė jų teigė, kad per pandemiją savanoriavo tiek pat, kiek ir anksčiau, ir tik mažiau nei penktadalis nurodė, kad pradėjo savanoriuoti mažiau nei per pandemiją. Verta atkreipti dėmesį ir į tai, kad 36 proc. tų respondentų, kurie nesavanoriavo 2020 metais, bet yra savanoriavę anksčiau (iš viso jie sudarė 18 proc. apklaustųjų), teigė, kad nustojo savanoriuoti per pandemiją“.

Bendrajame pilietinės galios indekse pozityvų aktyvumo pokytį atsveria stebėtas per metus sumenkęs iki tol per penkerius metus sparčiai išaugęs gyventojų pilietinės įtakos jausmas. Pandemijos metais visuomenės akyse krito visų apklausoje prašomų įvertinti grupių įtaka viešųjų sprendimų priėmimo procesui (atskirų nacionalinių ir vietinių valdžios institucijų, žiniasklaidos, verslininkų ir kitų), tačiau labiausiai menkusi įtaka – nevyriausybinė, visuomeninių organizacijų ir bendruomenių. Pilietinės įtakos suvokimo indekso vidutinė reikšmė per metus nukrito nuo 61,2 balo iš 100 galimų iki 55,7 balo. Vis dėlto net ir sumenkęs, šis pilietinės įtakos suvokimas išlieka pakankamai aukštas žvelgiant į ilgesnę perspektyvą nuo 2007 m., gražinantis mus į 2016 m. lygį. Likusios dvi pilietinės galios indekso dimensijos – potencialus pilietinis aktyvumas bei pilietinės veiklos rizikų vertinimas – per 2020 m. kito nedaug.

Lietuvos pilietinės galios indeksą Pilietinės visuomenės institutas matuoja nuo 2007 metų. Pilietinės galios indeksas parodo, koks yra ir kaip kinta visuomenės domėjimasis viešaisiais reikalais, pilietinis dalyvavimas bei jo potencialas, gyventojų požiūris į turimas pilietines galias bei socialinės aplinkos palankumo pilietinei veiklai vertinimas.

Pilietinės galios indekso tyrimai yra grįsti reprezentatyviomis Lietuvos visuomenės apklausomis. Tokią apklausą 2020 m. tyrimui atliko UAB „Eurointegracijos projektai“, 2021 metų kovo 16 - balandžio 9 d. telefonu apklausę 1054 vyresnius nei 16 m. Lietuvos gyventojus. Tyrimą finansavo LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Daugiau informacijos: Ieva Petronytė-Urbonavičienė, ieva@civitas.lt, tel. 8 672 21668, Mindaugas Degutis, tel. 8 610 06640, Rūta Žiliukaitė, tel. 8 652 00524.